

บริบทและการจัดการความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนระดับอาชีวศึกษา

The Context and Knowledge Management of Learning and Teaching

Process of Vocational Education

ลลิตา ฤกษ์สำราญ¹, กฤษฎาภรณ์ รุจิธำรงกุล²Lalita Lerksumran¹, Krisdaporn Rujithamrongkul²¹อาจารย์สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยนครพนม²ผู้ช่วยอธิการฯ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย กรุงเทพธนบุรี¹Lecturer of Research and Development Institute Nakhon Phanom University

Assistant to the President, Doctor of Business Administration, Bangkokthonburi University

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: krisruji2559@gmail.com

Received: July 09, 2019

Revised: October 01, 2019

Accepted: October 08, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบททั่วไปของสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอน 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอาชีวศึกษา

เครื่องมือวิจัยครั้งนี้ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพควบคุมเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารระดับสูงกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 4 คน ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักศึกษา จากวิทยาลัยอาชีวศึกษา 12 แห่งใน 3 จังหวัด คือ จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จำนวน 642 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance)

ผลการวิจัย พบว่า สถานอาชีวศึกษา 1) มีบริบทการบริหารจัดการเป็นไปตามพระราชบัญญัติอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 คือ เปิดสอนหลักสูตรระยะสั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และปริญญาตรีเพียงสองแห่ง ทุกแห่งเปิดสอนสายอาชีพอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ยกเว้นเกษตรกรรมมีแห่งเดียว และกำหนดสมรรถนะความรับผิดชอบของนักศึกษาแตกต่างกันไม่สอดคล้องกับเป้าหมายที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนดไว้ ส่วนครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นครูอัตราจ้าง มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีและโท โดยใช้การเรียนรู้ระบบฐานข้อมูลเน้นเอกสารร่วมกับการทัศนศึกษา เพื่อเชื่อมโยงคนกับสถานการณ์จริงเป็นกลยุทธ์หลัก และใช้วิธีสอนแบบบรรยายกับสื่อไอทีสนับสนุนประกอบการเรียนการสอนที่ทันสมัยน้อยมาก ใช้ระบบเครือข่ายสร้างการเรียนรู้ได้ดีคือ สถานที่ฝึกงาน แต่กลับไม่มีสถานประกอบการรองรับผู้สำเร็จการศึกษา 2) จัดการเรียนการสอนแตกต่างกันคือ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การวางแผนเตรียมการสอนล่วงหน้า เครื่องมือ วิธีวัดประเมินผลความรู้ทฤษฎี

ในชั้นเรียนด้วยแบบทดสอบ และเกณฑ์ตัดสินผลเรียนรู้ด้วยงานชิ้นงานเดี่ยวที่นำไปสร้างสิ่งประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่ และ3) แนวทางเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้สายอาชีวะคือ กำหนดวิสัยทัศน์อนาคตชัดเจน มีเครื่องมือใตทัศน์อุปกรณ์เทคโนโลยีมีประสิทธิภาพ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเอื้อในการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะภาษา สื่อสาร เทคโนโลยี สร้างมโนทัศน์จากผู้เชี่ยวชาญภายนอกเพื่อพัฒนาครู ผู้เรียน และบริการชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, ศักยภาพการเรียนรู้, หลักสูตรอาชีวศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were to study: (1) the general context of educational institutions and their teaching and learning processes, and (2) the learning management guidelines that promote the learning potential of vocational learners. The research design employed both quantitative and qualitative methods. In-depth interviews with four key informants that were top executives at the Ministry of Education in Thailand were carried out employing the qualitative method, while questionnaires were used for the survey 642 respondents from 12 vocational colleges in 3 provinces in Thailand: Mukdahan, Sakon Nakonn, and Nakhon Phanom. Descriptive statistics and one-way analysis of variance were applied for the analyses of the collected primary and secondary data.

The results of the research indicated the following. One, vocational institutions have a management context in accordance with Vocational Education Act BE 2551, where the curricula include short course programs, a vocational certificate curriculum, and a higher vocational diploma curriculum, except for the bachelor degree, which is available only at two colleges . The industrial and commercial curricula were opened at all vocational colleges, except for the curriculum of agriculture, where there was only one institution teaching this program. Most of the vocational colleges set their own goals and levels of competency of the students differently, which is inconsistent with the goals and levels of competency determined by the Office of the Vocational Education Committee in the Ministry of Education of Thailand. Even though most teachers in the colleges had a bachelor's or master's degree, their employment status was non-permanent. Further, the strategies used for learning and teaching management were mostly codified strategies, such as taking the students on excursions or outside the classroom, which linked the persons and real situations. The institutions used the network system well to create

apprenticeships for the students; however, there were no private sectors or factories to provide support for those that had graduated. Finally, the teaching method revealed that most of the teachers used the “lecture” method and audio-visual materials. New and modern teaching techniques were rarely used. Two, the management of learning and teaching was different in terms of the outside classroom studies, pre-instruction planning, tools, classroom evaluation techniques, and the criteria for determining the learning outcomes using a single piece of work that leads to creating new inventions. Three, the guidelines for increasing vocational learning potential represented a clear vision of the future with effective audio-visual equipment and facilities that facilitated learning and developing language competencies, communicating technology, creating conceptual knowledge from external experts in order to develop teachers, students, and community services.

Keywords: learning and teaching management, learning potential, vocational education

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กลุ่มจังหวัด “สนุก” เป็นกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนคือ จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร มีวิสัยทัศน์คือ “สะพานการค้าและการท่องเที่ยวอินโดจีน” มียุทธศาสตร์พัฒนา 1) การค้าชายแดนและความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน 2) การท่องเที่ยว 3) การเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร และ 4) ทรัพยากรมนุษย์ เพื่อปัญหาสังคมและความเดือดร้อนของประชาชน ผู้นำธุรกิจทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยนำเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ๆ เข้ามาจัดวางระบบและสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มจังหวัด สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 มาตรา 22-23 ให้จัดการศึกษาเน้นผู้เรียน

สามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและตามศักยภาพ รวมถึงความรู้คุณธรรม บูรณาการตามความเหมาะสมแต่ละระดับ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม, 2542) ทั้งในระบบ นอกกระบบ ทวิภาคีและเทียบโอนประสบการณ์ตามสถานศึกษา ประเภทวิชาหลักสูตรที่เปิดสอน

กลุ่มจังหวัด “สนุก” มีหน่วยงานและสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รวม 12 แห่ง ซึ่งมีข้อมูลไม่สมบูรณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาการจัดการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเร่งศึกษาประเด็นดังกล่าวเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญและนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาแนวความคิดและแนวพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมระบบการคิดการแก้ปัญหาให้กับ

นักศึกษาอาชีวศึกษาหรือสายอาชีพ ซึ่งเป็นผลของการศึกษาชุดโครงการที่ 2 ที่ต้องนำเสนอต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อจัดการองค์ความรู้โครงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อัตโนมัติอาชีวศึกษาต่อเนื่อง จากการศึกษาในเบื้องต้น คือ

- 1) บริบททั่วไปของสถานศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอน
- 2) เสนอแนะแนวทาง (guideline) การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับอาชีวศึกษา

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด

สถาบันศึกษาอาชีวศึกษาพัฒนาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 เริ่มจากการศึกษาวิชาชีพสายวิสามัญตามความเหมาะสมของภูมิภาคทั้งกสิกรรม หัตถกรรมและพาณิชยกรรม ปีพ.ศ. 2545-2546 มีการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา 842 แห่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่กระจายในภูมิภาค 416 แห่ง และในเขตเมือง 427 แห่ง (กรมอาชีวศึกษา, 2547; สัมภาษณ์นายสมบัติ) โดยจัดการเรียนการสอนแบบในระบบ (ทวิภาคี) หรือในสถานศึกษาหลักและนอกระบบแบบเทียบโอนประสบการณ์ที่ยืดหยุ่นได้ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการศึกษา ระยะเวลา การวัดและประเมินผล การสำเร็จการศึกษาจากความเหมาะสมของเนื้อหาหลักสูตรผลิตและพัฒนากำลังคนทางวิชาชีพฝีมือเทคนิคและเทคโนโลยีสอดคล้องตลาดแรงงานต้องการ สภาพปัญหาและบุคคลแต่ละกลุ่มต้องการ ตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551

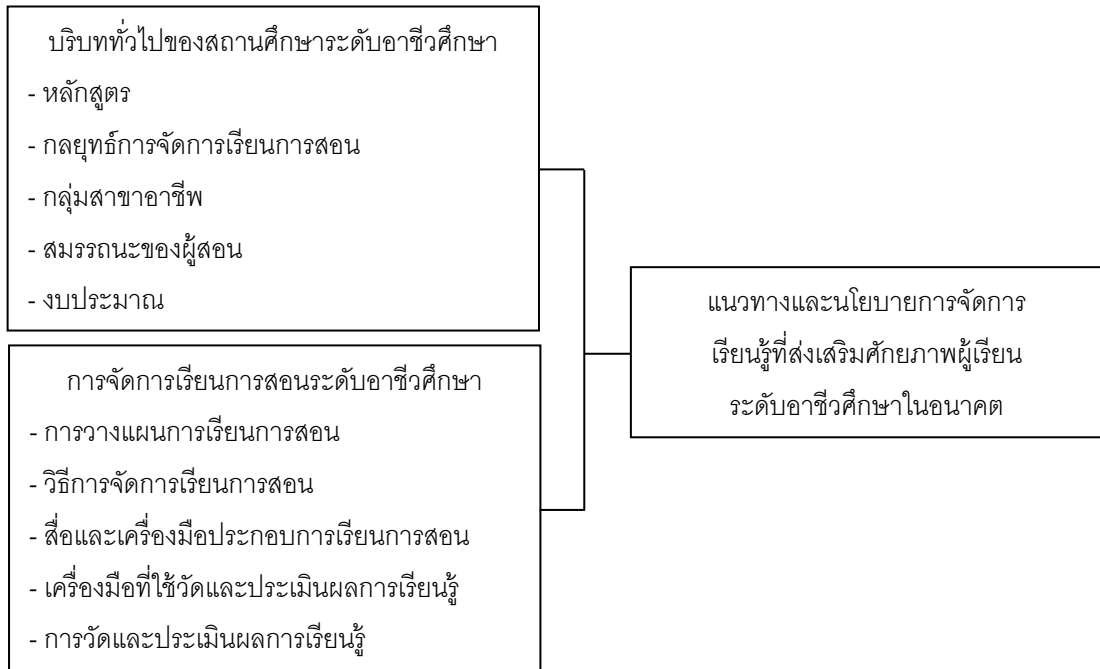
กระบวนการจัดการเรียนการสอนการอาชีวศึกษาประกอบด้วย หลักสูตร (curriculum) การอาชีวศึกษา (วิรัช วรรณรัตน์, 2554) การจัดการเรียนการสอน (learning and instructional management) การอาชีวศึกษา การวัดประเมินผล การเรียนการสอนของหลักสูตร สมรรถนะของครู ผู้สอน เครื่องมือ อุปกรณ์ โสตทัศนูปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก (fascinator) ในการเรียนการสอนสายอาชีพความต้องการแรงงานสายอาชีพ การวัดผลและประเมินผลของสถาบันการอาชีวศึกษา งบประมาณการอาชีวศึกษา อีกทั้งจัดรัชย์ เรืองมณี (2551) ยังพบว่า คุณภาพการจัดการเรียนรู้อัตโนมัติอาชีวศึกษา ส่งผลต่อจำนวนช่างฝีมือช่างเทคนิค นักเทคโนโลยี และสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาคือ ความพึงพอใจของสถานประกอบการกับความต้องการกำลังคนของท้องถิ่น และประเทศที่เพียงพอ ขึ้นอยู่กับ ศักยภาพผู้เรียน คุณภาพครู ผู้สอน งบประมาณ อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุฝึกงาน กระบวนการจัดการเรียนรู้อัตโนมัติหลักสูตรบนฐานสมรรถนะในการฝึกงาน ระบบควบคุมคุณภาพ และบุคลากรอาชีวศึกษาให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลง เป็นจัดการศึกษาเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะทักษะที่สามารถออกไปประกอบอาชีพและใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข มั่นคงในอาชีพภายใต้คุณธรรมและจริยธรรม

คุณภาพการจัดการเรียนรู้อัตโนมัติอาชีวศึกษา ขึ้นอยู่กับ หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้อัตโนมัติ การคิดแก้ปัญหา แนวทางพัฒนาองค์ความรู้และเพิ่มศักยภาพให้กับผู้เรียนอาชีวศึกษา สายอาชีพผสมผสานการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนา กำลังคนด้านวิชาชีพระดับฝีมือระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยี รวมถึงยกระดับการศึกษาวิชาชีพ

สูงขึ้นทั้งสมรรถนะทักษะอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติงาน อาชีพอย่างอิสระตามโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องความต้องการของตลาดแรงงานคือ มีความรู้ทฤษฎีสากล ภูมิปัญญาไปปฏิบัติได้จริง ตลอดจนมีกระบวนการจัดการเรียนรู้บริหารหลักสูตรอาชีพศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ มีคุณภาพ ขึ้นอยู่กับ ศักยภาพของสถาบันอาชีพศึกษาเป็นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการและระบบควบคุมคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาที่เป็นผลผลิต การเป็นช่างฝีมือ ช่างเทคนิคและนักเทคโนโลยี หมายถึง ผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพทางสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษายกปฏิบัติการกับผลลัพธ์สุดท้ายคือ ความพึงพอใจและมั่นใจของสถานประกอบการและผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณที่ต้องการว่าจ้างกำลังคนของท้องถิ่นและประเทศอย่างเพียงพอ

รวมถึงการสร้างความเป็นเลิศแห่งการจัดการอาชีวศึกษาคือ ความเข้าใจ เข้าถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ นโยบายและประวัติ ความเป็นมาการอาชีวศึกษาดำเนินงาน สุวิสัยทัศน์ เป็นความปรารถนาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) แสดงถึงมี ภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ เป็นองค์กรมุ่งมั่นผลิต กำลังคนและพัฒนาการอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อขับเคลื่อนขีดความสามารถแข่งขันของประเทศและภูมิภาค ภายใต้ยุทธศาสตร์แผนผลิต การพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษารองรับวิสัยทัศน์ กระทรวงศึกษาธิการคือ การพัฒนาศักยภาพ การอาชีวศึกษาในพื้นที่ กลุ่มอาชีพ ภูมิภาคหลัก โดยเร่งปฏิรูประบบความรู้สร้างและกระจายโอกาส

การศึกษาในสังคมไทยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จากการสนับสนุนวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศสร้างทุนปัญญาชาติพัฒนาทรัพยากรมนุษย์รองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียน ทัดเทียมนานาชาติ หลักสูตรในต่างประเทศ แตกต่างกัน เช่น ประเทศเยอรมนีและเกาหลี ใช้ระบบ ทวิภาคี (dual system)/โปรแกรม two-plus-one มีวิธีการเรียนการสอน เริ่มต้นอายุแรกเข้า เวลาเรียนรู้ สถานเรียนรู้ทฤษฎีและทักษะอาชีพกับ เครือข่ายสถานที่ฝึกงานจริงเพื่อผลิดกำลังคนตาม ความต้องการภาคอุตสาหกรรม ส่วนออสเตรเลีย ใช้ระบบศึกษาต่อเนื่องใช้มาตรฐานสมรรถภาพ แห่งชาติ (national competency standard : NCS) กรอบคุณวุฒิการศึกษาและฝึกอบรม (The Australia qualification framework: AQF) แต่อังกฤษใช้ฝึกอบรมและศึกษาต่อเนื่องเริ่มอายุ 16 ปี ศึกษาวิชาชีพทักษะตามที่ตลาดแรงงาน ต้องการให้มีความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีและโลก งานอาชีพที่มีมาตรฐานสมรรถนะ 5 ระดับวิชาชีพ สอดคล้องการปฏิบัติงานในโลกงานจริงที่มีคุณวุฒิ วิชาชีพ (National vocational qualification: NVQ) มีมาตรฐานวิชาชีพแห่งชาติทั่วไป (General national vocational qualifications: GNVQ) พื้นฐาน ความรู้ วิชาชีพสู่ตลาดแรงงานทั้งพื้นฐาน กลาง สูง และ ต่อยอดเพิ่มพูนความรู้ ทักษะวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ภาษา ประสพการณ์ทำงานจริงจัง เช่น วิชาชีพ บริหารธุรกิจ ช่างเทคนิคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ศิลปะ ท่องเที่ยวการโรงแรม ส่วนสหรัฐอเมริกา ให้ผู้เรียนเลือกเรียนเหมาะสมกับวัยตั้งแต่อนุบาล ถึงอุดมศึกษาแบบผสมผสานแนวการเรียนรู้คู่ การทำงาน สรุปลงเป็นกรอบการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบการศึกษาครั้งนี้

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เน้นวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประชากรคือ ผู้บริหารระดับสูงเชิงนโยบายของกระทรวงศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 4 รายคือ นายศักดิ์ดา คงเพชร นายชัยพฤกษ์ เสรีรัตน์ นายประดิษฐ์ ระสิตานนท์ นายสมบัติ แสงสว่างสังกุล ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยผู้วิจัยเอง มีแบบสอบถามที่มีโครงสร้างของคำถามเชิงนโยบายเป็นเครื่องมือวิจัยชุดที่ 1 ควบคู่กับแบบการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) อาศัยเครื่องมือวิจัย 4 ชุด ครอบคลุมเนื้อหา วัตถุประสงค์ข้อ 1-2 ซึ่งผ่านการทดลองความเชื่อถือด้วยค่าอัลฟาครอนบิลด์คือ ชุดผู้บริหาร 0.873 ชุดครูผู้สอน 0.921 และชุดนักศึกษา

0.958 เพื่อสรุปผลวิจัยเชิงปริมาณ รวมทั้งสิ้น 19,210 ราย เป็นวิธีสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ผู้บริหารนโยบายการอาชีวศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ ฝ่ายปฏิบัติงานพื้นที่คือ ผู้บริหารครูผู้สอน และนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษา 12 แห่ง 3 จังหวัด 642 ราย จังหวัดนครพนม 5 สถาบัน สกลนคร 4 สถาบัน มุกดาหาร 3 สถาบัน อยู่ในปี 2555-2558 และนำผลวิจัยเชิงปริมาณไปศึกษาเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้แบบการระดมความคิดจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นผลวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 และนำไปพัฒนาสร้างสื่อการเรียนการสอนระดับอาชีวศึกษาต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงปฏิบัติการ (Practical contributions)
ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องการอาชีวศึกษาได้เข้าใจสภาพบริบทและการจัดการความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอน กระบวนการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษา ระดับอาชีวศึกษา เป็นข้อค้นพบไปใช้กำหนดนโยบาย กลยุทธ์พัฒนาศักยภาพทักษะการปฏิบัติงาน รวมถึงพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในระบบคิดแก้ปัญหาสอดคล้องความต้องการตลาดแรงงานในพื้นที่ให้บรรลุเป้าหมายหรือมีประสิทธิผลอย่างจริงจัง

ผลทางทฤษฎี (Theoretical contributions)
นักวิชาการสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ให้กับผู้เรียนสายอาชีพได้พัฒนาระบบคิดในการแก้ปัญหาและสร้างนวัตกรรมใหม่เชิงระบบ รวมถึงนำผลวิจัยครั้งนี้เป็นฐานข้อมูลจัดการเรียนการสอน การวิจัยพัฒนาเรียนรู้สายวิชาชีพอนาคต

ผลการวิเคราะห์

ข้อค้นพบวัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า จังหวัดมุกดาหาร นครพนม และสกลนครมีสถานศึกษาสายอาชีพ 12 แห่ง โดยทุกแห่ง

1.1 มีบริบทการเรียนการสอนทั่วไปคือ

ก) เปิดสอนหลักสูตรระยะสั้น ยกเว้นวิทยาลัยการอาชีวศึกษาว่า ชาติพนม และเทคนิคสกลนคร ส่วนปริญญาตรีเปิดสอนที่วิทยาลัยเทคนิคนครพนมและการอาชีพธาตุพนม และประกาศนียบัตรวิชาชีพระดับปวช. และปวส. ที่เปิดสอนคือ ข) อาชีพอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ยกเว้นอาชีพทางความคิดสร้างสรรค์และบริการมีเปิดสอนที่มุกดาหาร นครพนม และอาชีพการเกษตรกรรมมีเปิดสอนที่เทคโนโลยีดอนตาล

ค) มุ่งสร้างสมรรถนะของหลักสูตรคือ หลักสูตรระยะสั้นมุ่งให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานทำงานเล็กน้อย ระดับ ปวช. ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานทำงานเล็กน้อยเป็นเพียงผู้บริหารระดับล่างและกลาง ระดับปวส. ให้มีความรู้ทักษะทำงานดีเป็นผู้บริหารระดับกลางและสูง ระดับปริญญาตรีให้มีความรู้และทักษะทำงานดีเป็นผู้บริหารระดับกลางถึงมืออาชีพง) มีรูปแบบกลยุทธ์ที่ใช้จัดการเรียนรู้ที่ดีคือ วิทยาลัยเทคนิคนครพนม เทคโนโลยีและการจัดการนครพนม และวิทยาลัยการอาชีพพรรณานิคมอาศัยแบบระบบฐานข้อมูล โดยให้ค้นคว้าเองจากห้องสมุดใช้มากที่สุดร่วมกับแบบบุคคลสูบุคคล โดยให้ผู้เชี่ยวชาญและครูสอน จ) วุฒิของครูส่วนใหญ่คือ ระดับปริญญาตรีและโท ยกเว้นวิทยาลัยการอาชีวพณิชยกรรม- ทราชีนีมุกดาหาร เทคนิคนครพนมและการอาชีพธาตุพนม เทคนิคสกลนคร และสารพัดช่างสกลนครมีปริญญาเอก และ จ) ลักษณะครูผู้สอนส่วนใหญ่ เป็นครูอัตราจ้าง มีมากที่สุดคือ จังหวัดมุกดาหาร นครพนมและสกลนครตามลำดับ

ข้อค้นพบของวัตถุประสงค์ข้อ 1 ดังนี้

1.2 มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนสายอาชีพ มีผลวิเคราะห์ สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การจัดกระบวนการเรียนการสอน

ตัวแปรข้อค้นพบ การจัดกระบวนการเรียนการสอน	มุกดาหาร		นครพนม		สกลนคร		F-test	Sig.
	M	S.D.	M	S.D.	M	S.D.		
ความคิดเห็นของครูผู้สอน (n=239 ราย)								
1. ศึกษาดูงานนอกสถานที่	1.80	0.68	1.55	0.60	1.70	0.59	3.440*	0.034
2. เตรียมล่วงหน้า เครื่องมือวัด ประเมินผล	2.61	0.49	2.45	0.50	2.42	0.55	3.327*	0.038
3. ผลสัมฤทธิ์การเรียนภาคทฤษฎีในชั้นเรียน	2.60	0.49	2.55	0.55	2.36	0.56	4.235*	0.016
4. ใช้รายงานและพิจารณาชิ้นงานเดี่ยว	2.07	0.63	1.99	0.69	2.29	0.56	4.933*	0.008
ความคิดเห็นของนักศึกษา (n=391 ราย)								
1. ทักสนศึกษานอกสถานที่	2.77	0.54	2.44	0.77	2.75	0.61	9.375*	0.000
2. ใช้สื่อทัศนูปกรณ์: คอมพิวเตอร์ วิดีโอ เครื่องฉาย	2.61	0.49	2.44	0.54	2.60	0.49	3.670*	0.026
3. นำความรู้ที่ได้สร้างนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ใหม่	2.28	0.94	2.32	0.92	2.63	0.78	6.226*	0.002

ความคิดเห็นของครู ส่วนใหญ่เห็นว่า มีกระบวนการจัดการเรียนแตกต่างกันคือ ก) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ ข) การวางแผนเตรียมการสอนล่วงหน้า การวิเคราะห์เนื้อหาที่สอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์และลำดับเนื้อหาที่สอน ค) การเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้นักศึกษา ง) การใช้แบบทดสอบวิธีวัดประเมินผลความรู้ภาคทฤษฎีในชั้นเรียนซึ่งมีวิทยาลัยจังหวัดมุกดาหารใช้มากที่สุด และ จ) เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินผลเรียนรู้คือ งานชิ้น/งานเดี่ยว ที่สามารถนำไปสร้างสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมใหม่ๆ โดยมีวิทยาลัยจังหวัดสกลนครใช้มากที่สุด

ความเห็นของนักศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า มีกระบวนการจัดการเรียนแตกต่างกันคือ ก) การจัดการเรียนรู้ในวิชาโดยวิธีพาไปทัศนศึกษานอก

สถานที่ ข) การใช้สื่อทัศนูปกรณ์จากคอมพิวเตอร์ วิดีโอ เครื่องฉายภาพหรือสไลด์ ค) การใช้ความรู้จากหลักสูตรนำไปสร้างสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมใหม่ๆ ได้

ข้อค้นพบวัตถุประสงค์ข้อ 2 ดังนี้

จากการวิจัยอาศัยแบบสอบถามเชิงปริมาณเป็นเครื่องมือ ได้ผลสรุปของการศึกษาคั้งนี้ ดังนี้

1.3 แนวทาง (guide line) การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมศักยภาพของนักศึกษาของ สถาบันพบว่า

ผู้บริหารส่วนใหญ่ต่างเห็นว่า ศักยภาพของนักศึกษา ขึ้นอยู่กับ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่ที่ใช้พัฒนาการเรียนการสอน สถานที่ออกกำลังกาย สวัสดิการครู และ จัดทุนให้นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ต่างเห็นว่า ศักยภาพของนักศึกษา ขึ้นอยู่กับ การกำหนดวิสัยทัศน์ในอนาคตต้องชัดเจน การจัดเครื่องมืออุปกรณ์ โสตทัศนูปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกให้มีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา การสร้างโอกาสพัฒนาสมรรถนะพิเศษทางภาษา สื่อสาร เทคโนโลยี และการสนับสนุนเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอน โดยเชิญผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาให้ความรู้ที่สร้างมโนทัศน์ใหม่ๆ ซึ่งทุกสถาบันต้องการมากที่สุด

นักศึกษาส่วนใหญ่ ต่างเห็นว่า ศักยภาพของนักศึกษา ขึ้นอยู่กับ การจัดหาสถานที่ออกกำลังกายและเล่นกีฬา และการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้อะตุ้นให้นักศึกษาเกิดความอยากรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้อีกขึ้น อีกทั้งได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับนักศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนคือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการที่มีชื่อเสียงมีคุณภาพในการเข้าสู่อาเซียน ซึ่งจังหวัดนครพนมต้องการให้มากที่สุด

สรุปผลวิจัย และการอภิปรายผล

จากข้อค้นพบข้างต้นนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้ 1) สถาบันการอาชีวศึกษาต้องมีบทบาทจัดการหลักสูตรตามพระราชบัญญัติอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 8 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 และ 2547 และนโยบาย สคอ. โดยระมัดระวังประเด็นสำคัญคือ การกำหนดสมรรถนะความรับผิดชอบให้กับนักศึกษาของแต่ละหลักสูตรกลุ่มอาชีพที่แต่ละแห่งแตกต่างกัน

ให้สอดคล้องเป็นไปตามเป้าหมายของ สคอ. ด้วยเกณฑ์มาตรฐานสมรรถนะให้ชัดเจนไม่คลุมเครือ และกระทบต่อคุณภาพสมรรถนะที่จำเป็นของนักศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษานั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เพราะอาจส่งผลต่อเนื้อหาให้นักศึกษาขาดโอกาสในการประกอบอาชีพและการพิจารณาเงินเดือนตามคุณวุฒิทางการศึกษา และคำถามที่ตามมาคือ สาเหตุที่แท้จริงนั้นมาจากเรื่องใด? ทำไมผู้บริหารสถาบันฯ ไม่ปฏิบัติตาม สคอ.ทำไมไม่รู้ไม่เข้าใจนโยบายใหม่ๆ?

สอดคล้อง คำสัมภาษณ์นายสมบัติ แสงสว่าง สังกัด รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กุมาพันธ์ 2555 คือ กำหนดสมรรถนะระดับความรับผิดชอบและมาตรฐานแต่ละหลักสูตรกลุ่มอาชีพให้ชัดเจนในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบบริหารสถาบันการอาชีวศึกษา จาก 416 แห่ง เป็นสถาบันอาชีวศึกษา 19 แห่ง

นอกจากนี้ยังพบว่า การพัฒนาใช้กลยุทธ์หลักสร้างองค์ความรู้เฉพาะทางเพื่อป้องกันความเป็นอัจฉริยะ (wisdom) ของการอาชีวศึกษา คือ การขยายระบบฐานข้อมูลเชื่อมโยงคนกับเอกสาร ผสมผสาน แบบบุคคลสู่บุคคล เชื่อมโยงคนกับคน เพื่อถ่ายโอนความรู้ ประสบการณ์ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางจากผู้รู้ ผู้มีภูมิปัญญาสู่ นักศึกษามากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ นักศึกษาแต่ละหลักสูตรสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหาและสร้างองค์ความรู้ คิดค้นนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ได้ด้วยตนเอง และมีห้องสมุดที่มีตำรา เอกสาร อุปกรณ์เทคโนโลยีในการเรียนรู้ที่ทันสมัย เป็นกลยุทธ์

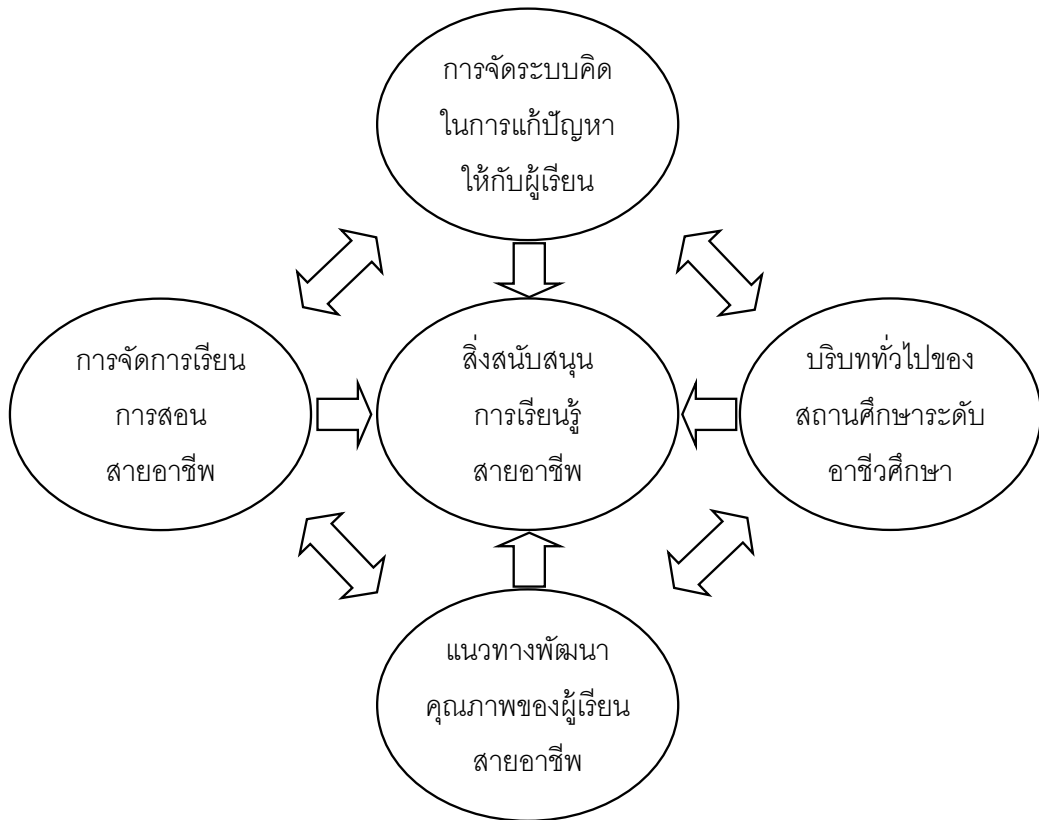
สอดคล้องวิธีช วรรณรัตน์. (2554) ที่ว่า ปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลต่อมาตรฐานการประกัน คุณภาพให้เกิดความค ู่มค่าในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์ของสถาบัน การศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีผลต่อเนื่อง ให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนสายอาชีพ มีระบบเครือข่ายหลายรูปแบบร่วมกันอย่างมี คุณภาพประโยชน์ในการผลิต พัฒนากำลังคนของ ประเทศไทย และแนวคิดของ Nonaka และ Takeuchi (1995) และ Dorothy Leonard & Walter Swap (2556) ที่ว่า กลยุทธ์เชื่อมโยงบุคคลสู่บุคคล (personalized strategy) จากการใช้สมองของที่มี ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะทางของ สถาบันคือ ใช้ความรู้โดยนัย (tacit knowledge) ที่มีที่ฝังลึกอยู่ภายในตัวบุคคลนั้นๆ มาสร้าง ความสามารถที่ล้ำลึกหรือมีคลังประสบการณ์ มากมายมาเพิ่มเติมการตัดสินใจแบบหยั่งรู้ นับเป็นบ่อเกิดค ู่มค่าประโยชน์ยิ่งต่อผู้เรียน สถาบัน สถานประกอบการและชาติโดยลำดับ สอดคล้องกับ เบนจามิน บลูม (Benjamin S. Bloom อ้างถึงใน อักษร สวัสดิ์ 2542 : 26-28) อธิบายว่า มนุษย์มี กระบวนการเชื่อมโยงจัดระเบียบในการรับรู้เชิง พุทธิพิสัย (cognitive domain) ตั้งแต่มีความรู้ เข้าใจ จนเกิดความคิดรวบยอด (comprehension) นำไปปรับใช้ (application) วิเคราะห์ (analysis) สังเคราะห์ (synthesis) ประเมินผล (evaluation) พัฒนา (development)

ข้อเสนอแนะ จากผลที่ได้วิเคราะห์และ สังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณกับวิจัยคุณภาพ ครั้งนี้ นำมาสรุปเป็นแนวทางพัฒนาสถาบัน การอาชีวศึกษาสู่การปฏิบัติจริง คือ

เชิงนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการและ สคอ.

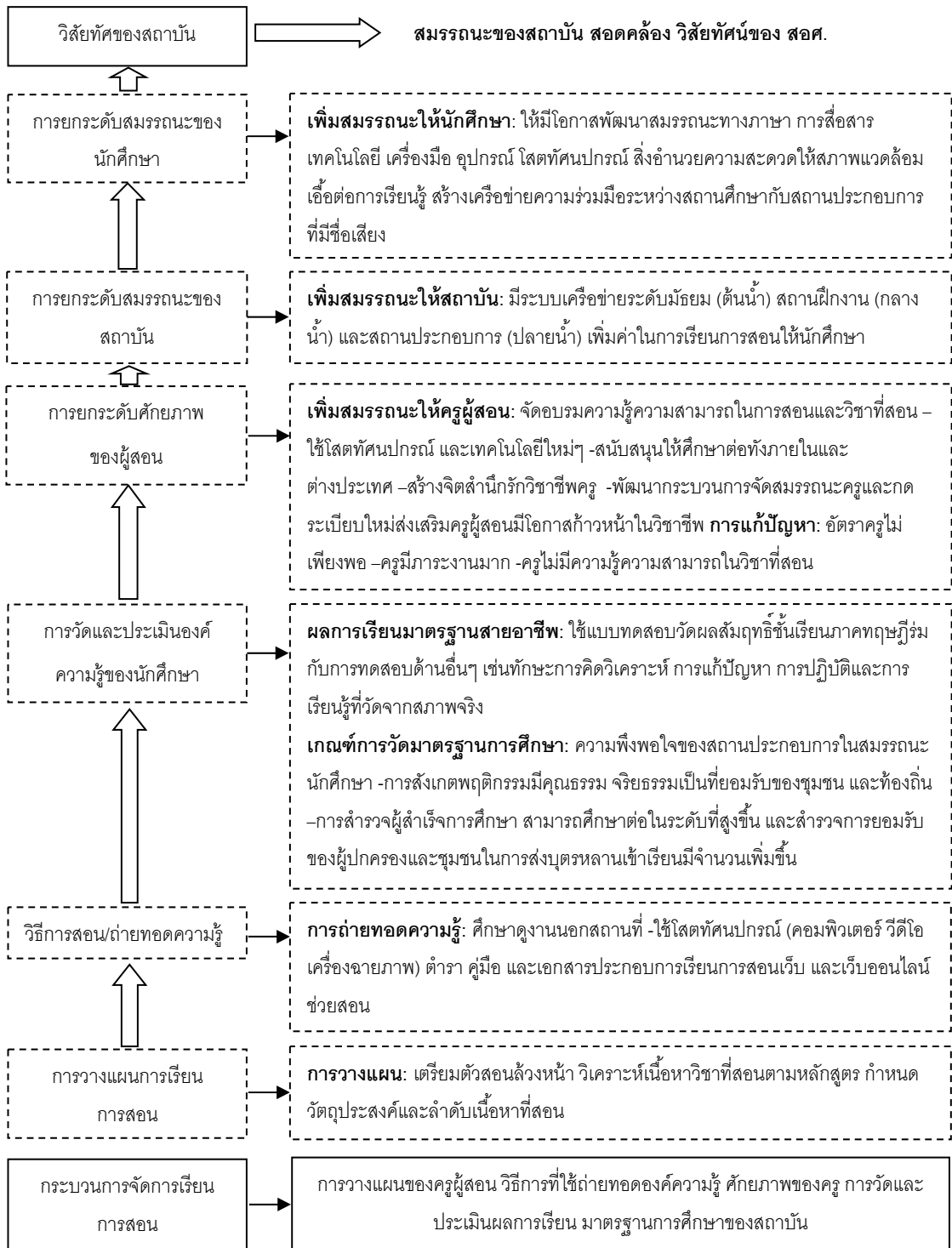
1. ควรกำหนดนโยบายชัดเจนเกี่ยวกับการจัดงบประมาณสนับสนุนการเรียนรู้อาชีพ ในทิศทางที่รัฐต้องการ และพัฒนาสมรรถนะของ ผู้บริหาร หลักสูตร ครูผู้สอน นักศึกษาทุกกลุ่มอาชีพ เรียนรู้แนวใหม่ กิจกรรมจิตสำนึก จิตสาธารณะ การพัฒนาการคิดแก้ปัญหา องค์ความรู้และทักษะ สร้างเอกลักษณ์ของนักศึกษาอาชีวศึกษาให้ชัดเจน

2. ควรเร่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสายอาชีพ โดยเร่งจัดกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการ คิดแก้ปัญหาสายอาชีพให้ครอบคลุมบริบทการ อาชีวศึกษา และสนับสนุนงบประมาณ จำนวนครู วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีใหม่ๆ และสื่อออนไลน์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ทุกกลุ่ม อาชีพแบบผสมผสานเชื่อมโยงสร้างคุณค่าให้ นักศึกษาอย่างมีเป้าหมาย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การผสมผสานการจัดกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการคิดแก้ปัญหา

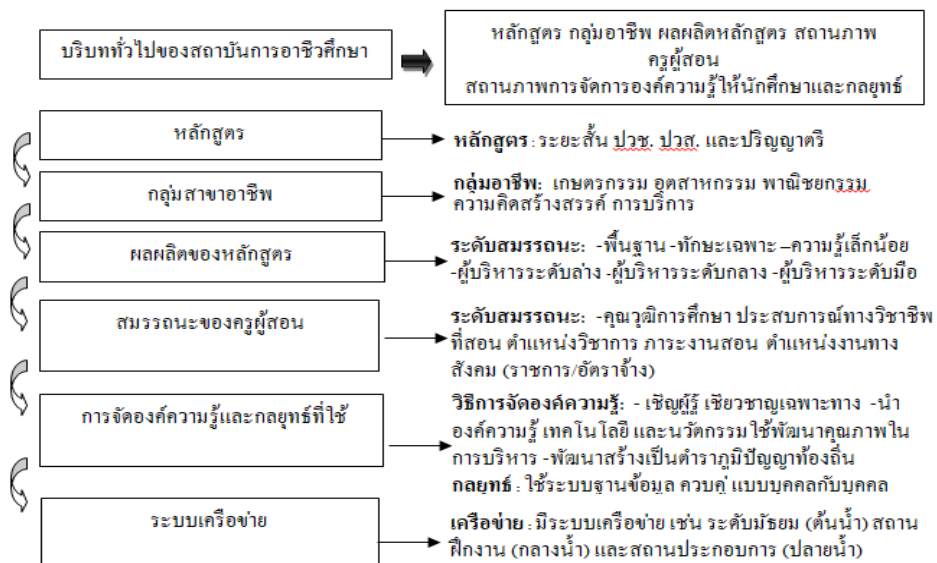
3. รัฐบาลควรให้ความสำคัญการเพิ่มสมรรถนะ ศักยภาพของครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพัฒนาความเป็นสถาบันการอาชีวศึกษา กำหนดมาตรฐานและสมรรถนะพื้นฐานของผู้เรียน โดยยึดมาตรฐานสากลของภูมิภาคอาเซียนเป็นหลัก ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แนวทางพัฒนาการจัดการจัดการเรียนการสอนแต่ละหลักสูตรกลุ่มอาชีพของสถาบันอาชีวศึกษา และเครือข่าย

4. ผู้บริหารสถาบัน ควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการกำหนดทิศทางของสถาบันให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการและตลาดแรงงาน

ด้านอาชีวศึกษาในพื้นที่และประเทศชาติและกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยมีนโยบายภาครัฐผลักดัน ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แนวทางพัฒนากระบวนการเรียนการสอนทั่วไป เชิงนโยบาย

References

- Chatchai Ruangmanee. (2008). The paradigm of learning development in vocational education. Chiang Mai : Chiang Mai Vocational College.
- Department of Vocational Education. (2547). Ministry of Education regulations on the management of education according to the Diploma of Vocational Education Program 2003 . Bangkok. Ministry of Education.
- Naterung Youcharoen. (2010). Causal relationships of factors effected to personal participation in education quality assurance of teachers in vocational colleges in Bangkok. Thesis Master of Education. Educational Research and Statistics. Srinakharinwirot University
- Nonaka, Ikujiro & Hirotaka Takeuchi. (1995). Hitotsubashi on Knowledge Management. Clementi Loop, Singapore : John Wiley & Sons (Asis).
- Wirach Wannaratn (2011). The measurement and evaluation of learning. Course set 21425 Measurement and assessment of elementary learning achievement. Unit 15. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University